

e-Erika

Erityispedagogista tutkimusta ja koulutuksen arviointia

Teksti julkaistu e-Erikan numerossa 2/2019 osoitteessa

<https://journals.helsinki.fi/e-erika>

Kaikille yhteinen koulu voi onnistua!

Inklusiolla tarkoitetaan koulukeskusteluissa kaikille yhteistä koulua. Siellä jokaisella oppilaalla on oikeus tukeen yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Tällöin jokainen oppilas tuntee olevansa hyväksytty ja arvostettu kouluyhteisössä.

Inklusio ei ole pelkästään kouluun liittyviä valintoja, toimenpiteitä tai tekoja. Se on laajemmin yhteiskuntaan ja esimerkiksi poliittisiin päätöksiin liittyvä kokonaisuus, johon Suomi on sitoutunut EU:n ja YK:n jäsenvaltiona¹. Inklusio on kuntapäätäjien tietoista sitoutumista arvojohtamiseen sekä yhteisölliseen toimintakulttuurin tukemiseen jatkuvassa liikkeessä olevien verkostojen kanssa. Se on ymmärrystä, että liike vaikuttaa yksittäiseen oppilaaseen ja rakentaa jatkuvasti hänen kokemustaan itsestään oppijana sekä yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Inklusio konkretisoituu parhaimmillaan valmiutena vastata tulevaisuuden haasteisiin.

Jokaisen lapsen ja nuoren oikeus on saada mahdollisuus käydä koulua ikätovereittensa joukossa omassa lähikoulussaan. Hänellä on oikeus tarvitsemaansa koulunkäynnin tai oppimisen tukeen. Yksilöllisesti räätälöity tuki suunnitellaan ja toteutetaan oppilaan lähiympäristössä. Tämä tarkoittaa joustavia ja muuntuvia opetusjärjestelyitä, joissa on mahdollisuus yksilöllisiin järjestelyihin. Kaikille yhteisessä koulussa havaitaan varhaiset signaalit ja tarpeisiin pystytään reagoimaan nopeasti. Koulun toimintaa tukee mahdollisuus käyttää asiantuntijaverkostoa, määräaikaista palveluja ja konsultaatiota. Opettajia kuullaan ja täydennyskoulutustoiveisiin sekä hyvinvoinnin tukemiseen vastataan. Näin myös henkilöstön hyvinvoinnin ylläpitäminen on osa onnistumista.

Joskus on tarpeen, että oppilas opiskelee muualla kuin lähikoulussa, ainakin osan koulupolustaan. Oppilaalla on oikeus saada erityistä tukea ja kuntoutua, jotta hänen on

¹ Euroopan neuvoston, parlamentin ja komission tavoitteena on turvata jokaiselle kuuluva oikeus laadukkaaseen ja inklusiiviseen opetukseen (https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/inclusive-education_en).

UNESCO seuraa syrjinnän torjumiseen liittyvien yleissopimusten, kuten YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista, täytäntöönpanoa ja tarjoaa ohjeita ja välineitä tukeakseen jäsenvaltioita inklusiivisen koulutuksen toteuttamisessa.

mahdollista toimia ja olla osallisena oppimisessaan, vahvistuneena omana itsenään. Tällöinkin inklusio on tavoiteltava, johon oppilasta tuetaan kuntoutuksella, hoidolla, erityisellä tuella ja muilla hyvinvointia edistävillä palveluilla. Tämä, kuten inklusio yleensäkin, vaatii kaikkien toimijoiden yhteistä näkemystä oppijan tulevaisuudesta.

Kaikille yhteisessä koulussa ollaan fyysisesti yhdessä esteettömässä ympäristössä, mutta tässä ollaan vasta fyysisen inklusion asteella. Kaikille yhteisessä koulussa ollaan tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia koko koulupäivän ajan. Yhdenvertaisuutta on se, että jokainen voi ylittää potentiaaliinsa, vaikka tavoitteet voivat olla yksilöllisiä ja siten eri tasoisia. Tilojen ja aikuisten määrän lisäksi ratkaisevaa on asenne ja yhteisöllisyys sekä pienestä lapsesta lähtien kehittyvä suvaitsevaisuus. Opettaja ei voi valita oppilaitaan eikä oppilas voi valita opettajaansa.

Kaikille yhteisessä koulussa jokaisen tulee tuntea olevansa ihan “OK!” Inklusiivisen toiminnan pohja ja henki luodaan yhteiskuntaan, yhteisöihin ja kouluihin johtamisella, asenteilla ja arvoilla, jotka ovat niiden toimintakulttuurisia ytimiä. Niiden avulla välitetään tieto ja tunne siitä, että osaat ja opit uutta, olet hyväksytty ja olet osa ryhmää. Pienillä teoilla myös lisätään hyvinvointia, toivoa ja tulevaisuusorientaatiota.

Kaikille yhteisen koulun vastavoimia ovat poislähtämisen kulttuuri, liian suuret yksiköt, liiallinen oppilaalle säilytetty valinnanvapaus/-pakko, koulu yhteisön kokonaisvastuullisuuden puuttuminen, opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen vähäisyys, yhden mallin ihannoinnin kulttuuri ja heikko johtaminen sekä säästötavoitteet primäärinä koulutoimen kehitystyön tavoitteena.

Inklusio ei ole erityisopetuksesta säästämistä, erityisluokkaopetuksen lopettamista eikä erityisen tuen oppilaiden heitteille jättämistä. Myös luokkamuotoinen erityisopetus on tärkeä osa kaikille yhteisen koulun erityisen tuen oppilaille tarjoamia palveluita. Vaativimmat erityisen tuen oppilaat tarvitsevat riittävän pienet ryhmäkoot ja sopivan kokoiset yksiköt. Joillekin oppilaille on turvallisempaa oppia luottamaan pienempään määrään aikuisia koko perusopetuksen ajan.

Kaikille yhteisessä koulussa panostetaan myös liikuntaan ja kulttuuriin eli taito- ja taideaineisiin. Ne nähdään mahdollisuuksina oppilaiden itsetunnon kohottamiseen, vahvuuksien ilmentämiseen, tunteiden osoittamisen keinona sekä henkistä ja fyysistä kuntoa nostavina. Näiden opetussuunnitelmallisten valintojen merkitys terveyteen ja hyvinvointiin on suuri.

Kaikille yhteisessä koulussa ymmärretään, että ihminen oppii vuorovaikutuksessa. Voisiko koulu olla tämän päivän yhteiskunnassa hyvinvointikeskus, joka tavoittaa kaikki omanlaisinaan ja luo uutta normaalia – uutta yhteisöllisyyttä?

Vaativan erityisen tuen ohjaus- ja palveluverkoston kehittäminen 2018–2020 (VIP-verkosto)

- ✓ Elmeri-koulut
- ✓ Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri / Valteri-koulu
- ✓ Sairaalaopetusverkosto
- ✓ Valtion koulukodit